

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rott minden **kedden**.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. — 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. — 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozfordásáért rendelést tehetnek

a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethet helyben a szer-
kesztőségénél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díj számíttatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, június 28. 1859.

26. szám.

Második évi folyam.

Dobrai népszokások.

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

Miután jól kimulatták magukat ezer szerencse és áldás kíséret közben eltávoznak, csak a keresztanya maradván még ott egy ideig. A keresztanya — mint a házi nő helyettese — távozása előtt rendelkezik a nőt illető házkörüli dolgokban, s mindent elintéz s rendbe szed a háznál. De nem csak ekkor teszi ezt a szolgálatot, hanem napjában kétszer, sőt ha közel lakik többször is át szokott jönni komaasszonyához, s ott egyet mást segít, elrendez, hogy a nőt kötelező foglalatosságokban hátra maradás ne történjék. Ha pedig a beteg nőnek semmi segítsége nem volna, akkor a házi asszony tisztét és terhét egészen és kizárólag ő viszi; a mi minden esetre nem a legkényelmesebb, miután azt szintén otthon is — így tehát egyerre két helyen — kell teljesítenie. De azért a dobrai nő ezt szívesen megteszi, mert tudja hogy hason esetben ő is reá szorul, és ő nála is megteszik.

A betegágyas nőnek egész héten által — sőt néha tovább is — ételt szoktak küldeni; s nem csak a komaasszony, hanem a faluból mások is sokan a tehetősebbek közül. Így azután igen gyakran megtörténik, hogy egyszerre három helyről is összehordanak egy egész hétre valót... s a beteges vagy is inkább betegágyas háznál sokszor nem tudnak mit tenni a sok étellel... Akkor azonban a küldők azzal vigasztalják magukat, hogy „se baj, hiszen ki tudja melyik ételt szereti a beteg.“ S azután még nagyobb buzgalommal igyekeznek még jobbat és jobbat készíteni és küldeni; mindenik azon lévén, hogy az ő általa küldött legyen a legjobb, legizesebb s azt egye a beteg; mert hitők szerint — a kinek főztét az ilyen — de akár miféle beteg is — jóízűen megeszi, bizonyos hogy azon áldás lesz s nem fog rajta az átok; mely hiedelem onnan származik, hogy a beteg bármelyik is, ha valami jó ízű ételt kap elhagyatottságában, s az neki jól esik, mint rendszeren történni szokott, háláját egy jó kívánatban fejezi ki, és azt a dobrai nép sajátos szójárása szerint így mondja. „Az én istenem ezerszer áldja meg s üzön el tőle minden átkot.“ Az ételt vivő leánykáknak különösen megtiltatik valami ajándék felét elfogadni, vagy pedig arra várni, hogy talán egygyel mással —

bár mi csekélység volna is az — viszontszivességből megvendégtessenek azon közmondásra hivatkozva : „gazdasszony nélkül a tölt éléstár mellett is szükségét szenved a ház.“.. De meg félnek is, hogy ha valamit elvenni hagynának, nem lenne foganatos az áldás.

A nő, illetőleg anya két- sőt első szülés után három hétig lepedőzött ágyában maradni köteles, mely idő alatt a baba tartozik mindennap kétszer megjelenni, és a betegágyas s gyermeke körül minden szükségese- ket, melyek az ő tisztébe vágnak hajszálig elvégezni... kötelessége akkor szünnén meg, midőn az anyát — betegségből felkelte utáni másod napon — az isten házába s onnan vissza kísérve az ágy lepleket leszedi. Szolgálatiért 4—6 forint a bére.

Isten házából visszatérte után visszalép a nő előbbi házi körébe, s ott dolgozik mint bárki más, sőt még jobban, mert a komaasszony minden szorgosko- dása mellett is ugyan csak nagy a hátramaradás, főleg ha betegedése nyári munka időben van, midőn minden kéz hiánya igen érezhető. Ha mezőre kell mennie az anyának, akkor kicsinye mellé négy-öt éves leánykát állítván, napjában kétszer haza látogat, s így kíván cleget tenni. Azonban gyakran megtörténik, hogy éppen senki sincs kire gyermekét hagyhatná. Ilyenkor kény- telen magával kivinni a mezőre, ott azután két karóra kötött lepedőből bölesőt rögtönözve bele fekteti gyer- mekét, s sokszor míg egy kezével ringat, a másikkal szorgalmasan, sőt bámulandó ügyességgel gyűjt vagy csépel....

Ha valamelyik nő mielőtt isten házában volt volna mezsei munkához mer fogni, annak azután ugyan csak van mit hallgatni az öregebbektől; kiknek hiedelme az, hogy a mely nő isten háza nélkül fog szülése után a munkához s a szomszédok látogatásához : férfi szemek előtt soha sem lehet biztosságban, s mindig félnie kell a férje — mint ők nevezik : ura — iránti hűtlenségtől. Hogy a nő gyermekágya után először az isten házába menjen, ez igen helyes és jó szokás, azon elven alap- vulván, hogy mindent istennel kezdjünk — így az anya is menjen először leróni isten iránti tartozó tisz- telet és köszönet adóját.... s csak azután kezdjen ahoz, mivel családjá és háza népe boldogságát előmoz- dítani törekszik. De azon hozzá kapcsolt vélemény, hogy az isten háza nélkül dologhoz kezdő fiatal gyer- mekágyas nő hűtelen leendő, semmi következetes ala-

pon nem nyugvó nevetséges álhit, melynek okát ők maguk sem tudják megmondani, s ha kérdi az ember őket e tárgyban, csak azt felelik, hogy „Ezt már régen úgy tartjuk, és szentül szent igaz; mert még mindig beteljesült, hogy az a menyecske a ki gyermekágya után az isten házában nem volt, még ugyanazon évben elvált férjétől.“ Azért ugyan meg is tartják az öregek mondását az új szülők, különösen ha fiatalok, s isten háza nélkül csak a legvakmerőbb kezd munkához.

A gyermeket két néha harmadfél évig is emlőin táplálja édes anyja, idegenre csak akkor bizván, ha ő maga keblén hordani képtelen. Arra pedig hogy két évnél előbb elválasztani vagy elválasztatni hagyja a dobrai nő kisededét — semmi okkal reá nem bírható. A himlőt elválasztás előtt szokják beoltani, s az dicséretes, hogy minden vonakodás nélkül teszik.

V. Gyermekkor- és ifjúkor.

Alig kezd a gyermek gagyogni, már édes anyja azon van, hogy valamire tanítgassa. Elkezd tanítgatni édes csókjai közt egy két könnyű s rövidebb imádságra, ha ezt tudja, hosszabbakat mond el nekie. Mese helyett elbeszéli előtte Izsák történetét, József álmát, énekel neki a zsoltárokból — természetesen mindent csakugy mint azt ő is valamikor hallotta, vagy tanulása után emlékében megmaradt.

Nincs szebb Dobrán, mint a nyári szakban a vasárnapi délutánok. A helyett, hogy mint másutt, dévajkódó legények körében szemérmes s ártatlanságot veszelő leányokat látna az ember az utca ajtó előtti padokon, — mindenütt fiatal nősereggel találkozik, kik kisedeiket karjaik közt tartva, vagy maguk mellé ülve, — boldogságtól kipirult arccal — édesen oktatják; jóra szépre mint az erény őrangyalai. Ilyenkor az ember kebléből önkénytelen is az ajakára jó a szó, s fölmagasztosult érzettel kénytelen megvallani, hogy: „Legboldogabb az egyszerű ártatlanság!“...

Miután a gyermek az 5—6 évet elérte, akkor elküldik iskolába, s kiknek tehetségük engedi, iskoláztatják télen nyáron egész 10—13 éves koráig. A szegényebbje azonban 8—9 éves gyermekét már elfogni kénytelen az iskolától; és a házi apróbb szükséges munkákra használja, vagy pedig bárány s marha legeltetésre, liba őrzésre s más ilyenekre alkalmazza. Azonban mind e mellett is megtanulnak — különösen mostan már — olvasni; a férfiak között nem sok találkozik olyan is, ki — jól, rosszul, legalább valamit — írni nem tudna.

A gyermekek hetedik évében, különös említés érdemel az ugynevezett „emlékbontás.“ A keresztanyától adott pénz a mint mondám azon meghagyással kézbesítették a szülőknek, hogy azt gyermekeik számára megtartván hét éves korában adják át neki felbontás végett. Ez „emlékbontás“ különös ünnepélyességgel megy végbe a rokonok, szomszédok, nem különben a keresztatyának jelenlétében. A felbontás gyorsaságából a gyermek észtehetségére vonnak következtetést.

Azért nem lehetne valami szomorítóbb a szülékre, mintha gyermekük a hiven megörzött emlék felbontásánál, szép reményüket ügyetlenségével meghiusítaná. Azonban a mily szomorító volna, ha az emléket a gyermek fölbonthatni nem tudná, épp oly öröme hangol minden jelenlévőt, ha ügyesen és hamar felbontja azt. Ilyenkor ismét ajándékokat adnak neki s megkapja egyszersmind a keresztelésen összegyűlt ajándékokból vett ruhát, vagy tollas kalapot.

Ily apró örömek között tűnik el a gyermekkor. Elmarad boldog édes játsziságával, végre egészen el ártatlan gondtalanságával, s mint nyíló virág fejlék gondos szülei örködése alatt a gyermek ifjúvá, átmenve az életnek ábrándos szakába, hol a szív telve van vágyakkal, telve édes reményekkel vérezve a csalódások tövisei között...

Midőn a fiu ifjúvá, a leányka hajadonná fejlődik s elérte azon időt, midőn a lélekben önkénytelen ébred fel a kívánság, egy rokonszenv után; ha mindjárt nem is jutna talán eszükbe a házasság üdvéről gondoskodni; a szülék által figyelmeztetnek erre, kik ha elérkezettnek hiszik azon időt, melyben az ifju képes nejét eltartani, a leány egy férfit boldogítani, — elbeszéli gyermeküknek, hogy több kéz többet dolgozik, s nem azért teremtette isten az embert, hogy magányosan éljen, hanem hogy válaszszon magának annyi sok ember közül egyet, kit kiválólag magáénak mondhatson, s kinek szerelme egyedül őt vágyják boldogítani — azért nőről s férjről gondolkozzanak. Megkérdezik őket, választottak-e már maguknak szivök szerint? Miro ritka legény annál kevesebb leány szokott nem-mel felelni, ha fonóba járt; mert sok szép bogár szemü rózsza arcu leány, meg sugár termetű derék legény megmeg fordul ottan, s mindenik ifju lánggal lobogó szivet hord érző keblében, a szív pedig nem azért van, hogy ne érdekelje egymást.... Olyan fiu vagy leány nem igen találkozik, ki a fonóban nem volt volna. A leány mihelyt csak csuporodik, midjárt kezdi látogatni a fonókat, a legények — kik ott az eladó leányokat szokták kiszemelni — mihelyt csak valamire való a fiu, erővel is elhurcolják oda kis pajtásukat... s így nem csuda, ha van idő az ismeretségre... Azonban ha még is megtörténnék, hogy valamelyik gyermek a szülők kérésére — nem látogatván a fonókat — tagadólag kénytelenítettnek felelni; annak bizonyos, hogy azt mondják — „Éredj fiam vagy leányom a fonóba, mert kiforrott a löre,“ vagy pedig: „Közel a farsang; addig üljük meg a lakodalmat, míg lendül valami a háznál“...

VI. A fonó.

Midőn a fürge dobrai menyecskek már megtilólták, megdörzsölték vidám tréfás társaságban a kendert ugy öszelő 15—50 körül; a leányokra jön a sor, nekik lévén kiváló kötelességük azt megfonni. Mert az asszonyok közül csak azok vesznek részt a fonásban, kik egyébre öregségük miatt már képtelenek. De ezek is csak otthon a suton „nyálazgatják a szösz“ — fonnak.... míg a leányok, hogy munkájok annál

szaporább s kitartóbb legyen, és hozzá még kellemesség is váljék, társas körbe szoktak állani, s együtt munkálnak egész fonószakon át. Kiválasztanak ugyan is néhány a dologban jártasbat magok közül; ezek azután kiszemelnek két céljuknak legmegfelelőbb házat a falu két végén, s felkérlik a tulajdonosát: „engedné azt nekik át télire kaláka-háznak“; mi másként csak annyit tesz, hogy engedjen át nekik egy szobát, hová estenkint eljárhasanak fenni. Az engedelem természetesen hogy nem ingyen történik; rendes szokás levén az ilyen kaláka ház tulajdonosnéjának — fizetés fejében — három kila kenderét apróra — finomul — megfenni az átengedett szobaért. A szoba minden esetre nagy; de a fizetés is ugyancsak nem kevés, mert egy kila kender fonatása bele kerül 5—9 forintba. A fizetés fejében fonott kendert a leányok maguk közt egyenlően felosztva néha meg is szövik. Néha nincsen kikötve a megfendő kender mennyisége, hanem minden leány hetenkint egy-egy estét a háztulajdonosnénak fon; kire azonban az ily alku nem igen előnyös, mert rendszeren az ő munkájára szánt estén, sokkal többet szoktak beszélni, mulatni a leányok — ha csak szerét tehetik — mint fenni.

Ha a kiválasztott házak tulajdonosaival megtörtént az egyezkedés, s megkötötték az alku, a leányok két részre osztakoznak akként, a mint egyik vagy másik ház valamelyikhez közelebb esik. Ott azután naponkint, rendszeren mihelyt alkonyodik, lehető csinosan — mint szokott a leány, midőn bizonyosan tudja, hogy férfi is lesz társaságában — felöltözve megjelennek, nem riasztván el őket az idejövettől, sem a legnagyobb sár, sem a legzordonabb hideg, sem a csonttá dermedtő hófúvatos téli zivatar szörnyű hatalma. De nem is esoda! Hisz itt találja föl — egyhangu napi munkája után — az ifju leányka vágyódó szívének édes örömét; itt ábrándos lelkének boldogító álmokéit. És ha a fagyos hópelyhek kissé belepik is a rózsapiros arcot; egy forró csók alatt leolvadnak azok mind! S oly jól esik a tél hidege után egy értünk égő szív lángjától melegedni föl!!

Midőn a leányok mindannyian egybegyűltek elkezdik a fonást — s a megjelenésökkel nem sokáig késedelmező — legények társaságában, szakadatlanul bohó tréfások, dalok, mesék, talányok megoldása, történetek s más — az ifju leleményesség kifogyhatlan apró élcei, dévajkodásai közt 11—12 óráig szorgalmasan fonnak. Nem hiányzanak a fonóból a társasjátékok sem, különösen vasárnap, mikor csak egyedül „mulatozás“ végett látogatják meg a fonókat.... De köznapokon is sokszor megcserélik az „orsót a motólvával“ — azaz játszanak, csak hogy ilyenkor azzal a különbséggel, hogy nem mindnyájan, hanem csak egy kettő a többi kedvderítéseül. Oly játékot vesznek elő ugyan is, melyben három legfeljebb négy szerepelhet; nehogy sokan játszva a fonás hátrányára a rokkát sokan letenni kénytessenek... a mit pedig a különben élénk játszikedvű leánykák hamar megtennének, ha igazgatónéjuk — kit ők minden este a legtekintélye-

sebb, s legdolgosabbak közül, a fonásrai felügyelet végett teljhatalommal, s királyné címmel megválasztanak — ezt megengedné. A „köznapokon játszók“ azon igyekeznek, — s azon igyekezni mintegy kötelességük is — hogy ne annyira maguk mulassanak; mint inkább a társaságban netalán hanyatlani kezdő derűtség és vidám jó kedvet feléleszteni, s magasabb fokra emelni folyvást fentartani igyekezzenek.

Nem csekély tér nyílik ilyen helyen a legények életrevalóságának bebizonyítására is, kik azután ugyan csak igyekeznek a bennök helyezett várakozásnak megfelelni, s lévő vagy leendő kedveseik kegyét minden kitelhető áron megérdemelni... mindeniknek fő törekvése levén magát minél érdekesebbé tenni a lányok előtt; majd irányokbani gyöngéd figyelem s megelőző udvariasság által; majd a véletlenül vagy szándékosan leejtett orsók gyors felkapása s ügyes átadása által... Mely utóbbinak meg az a különös kedves oldala is van, hogy: minden leejtett orsó felvételének s átadásának egy csók a díja; mert addig míg a felvevő csókot nem kap, nem adja át az orsót; azaz hogy nem is jól beszélék... A csókot nem „kapják“, nem „adják“, hanem rendes szokás szerint „lopni“ kell még pedig egy kis versecske elmondása közben; s abba van fektetve a legnagyobb ügyesség: a lopást úgy vinni véghez, hogy a leány minél kevesebbé jöhessen zavarba, mert a kis leány természetesen vonogatja magát csupa szemérmességből, még kedvesétől is, ha a csókot adni kell; annyi ember jelenlétében. Hanem ha ügyesen ellopják tőle, az nem az ő hibája, vétke; s azért azután — ha elpirult is — nem haragszik olyan nagyon; kivált ha valami kedvére való piros ajku fiu a csók-tolvaj; meg azután az a pajkos orsó is tulajdonosnéja ártatlan beléegyezésével kívánczozott a földre... Akkor akkor, csakugyan tűrni kell neki ezt a nagy szerencsétlenséget. Az orsó átadás vagy inkább csók-lopás végbe megy következőképen. A ki az orsót fölkapá azt kérdi:

A ki mit lelt azé legyen?! Mire a többi legények s leányok azt felelik:

Nem! Adja vissza s csókot kérjen! Vagy pedig az orsót felkapó azt kiáltja:

Megérdemelt egy csókot, ki szép leánytól orsót kapott. Mire a társaság vagy azt feleli: Most csók nélkül adja ide, majd máskor adnak neki; vagy pedig: Megérdemel nem csak egyet, tizet, huszat, százezeret; — mely feleletnek mind két esetben egy, s ugyanazon eredménye van, t. i. a csók, mi soha el nem marad, s ki minél ügyesebben tudja azt lopni, annál több orsó felvevésre tarthat számot; mindenik lány igyekeztvén orsóját úgy ejteni le, hogy a leskelődő ifjak közül az ilyen kaphassa föl....

Ha a leánysereg dalol, a legények közül némelyek dudával kísérik a dallamot, mások fuvolyát játszanak, míg a többiek a leányokkal együtt énekelnek karban, még pedig — mint ők nevezik — „ö reg hangból.“

A társas játékoknál, melyben legények is játszhatnak — mert vannak olyanok is, melyeket a leá-

nyok maguk közt szoktak játszani — mindig a legények viszik a legmulatságosabb szerepet.

A leányok által feladott talányok megfejtése is különösen csak a férfiakat illeti, míg az ő talányaikat megfejteni a leányok kötelessége.

Ha valaki mesét vagy történetkét mond a lányok közt; az abban előforduló férfi egyének mindig valamelyik legényhez hasonlítottatnak, — és viszont: miből támad azután folytonos tréfa, kacaj: mit a legények élcesnél élcesb — vagy mint ők mondják: talpra esettnél talpraesettebb, sarkon fordultnál sarkon fordultabb — mondásokkal fűszerszámoloznak... igyekeztvén, hogy a jó kedv mindig fölfokozva legyen, és még csak egy komolyabb percet se érezzen senki is a társaságban. S ez elegendő ok — ha még más sokkal fontosabb nem járulna is hozzá — annak megfejtésére: miért mindig oly igen szívesen látott vendégei, s majdnem nélkülözhetlen tagjai a legények falusi fonódáinknak.

Most lássunk néhányat dalaik, talányaik s játékaik közül.

(Folyt. köv.)

Andorra köztársaság.

A földrajzban és történelemben ritkán, a párisi conferentiákban éppen nem említetik, s majd egészen ismeretlen a pyrennei hegláncba keblezett pásztornépből álló Andorra köztársaság. Azon criterium szerint, hogy a legboldogabb ország s a jó nő gyéreni említésből ismeretes; Andorra Éden lenne. Feltűnő ezredévi ünnepét 1790-ben ülte Andorra, sem Francia, sem Spanyolhonbani be nem olvasztásának.

Andorra fekvése: Páris. 42° 30' éjszak. széles. és 1° 10' nyugat. hossz. Arriège megye éjszakraól és éjszaknyugotról, Pailles völgy délestől, Urgel vidéke déltől, a spanyol Cerdagne keletről határos. Ezen, 24 falvakból (vagy inkább tanya gyarmatokból) s 6 anyaegyházból (u. m. Camillo, Encamp, Ordino, la Massane, Andorra la vielle, St. Julien) álló köztársaságnak székhelye Andorra la vielle. Ransol vasbányamű. Encamp, Caldes, Ordo, la Serra vasolvaszdák; többire Foixból vaskövel elláttatnak. Caldes ásványforrásos. A köztársaság népsége 20 év előtt 6000-re tétetett. Az andorraiak általában r. katolikusok. A lelkipásztorok belöldiek. Amazok közönségesen ugyan azon családból nőszülnek, s így a rokonság fejében a nőszülési engedély tetemes összegbe kerül.

Andorra története röviden következő. Népsége Nagy Károlytól 790-ben nyerte hű szolgálat fejében szabadalmát. Arabok elleni hadjártában kalauzul szolgált a catalonai hegyekbe. Okiratilag megalapított függetlenségét megerősíté Köpcös Lajos, s elődjének jobbadán csak a plébánásokra fontartott volt jogát, az urgeli püspökre ruházta át. Több nyers anyag s az érintett vaskő behozataláért fizettek a francia koronának évenként 935 livret, mely összeget azonban 1793-ban a francia kormány hűbéres alakjánál fogva vissza utasított. Az urgeli püspök tizede 450 livrere rugott.

Miután Andorra Frankhon szövetségesének nyilatkozta magát, a Vigniert (kormányzót), ki addig a francia kormány által kinevezetett, maguk közt választák. Az 1816-ik év az előbbi összeköttetést visszaállította. Erőteljesen s komolyan keltek fel szikláik közül a spanyol hatalom ellen, midőn ez semleges határukat megszállni készült, s férfiasan kivívták semlegességük elismerését.

Alkotmányukat illetőleg megjegyzendő: hogy a kormány általános választási jogon alapul. A hivatalnokok fizetlenek s a vigniert kivéve, külföldiek nem alkalmazhatók. A főhatalom összpontosított a fejedelmes tanácsban (Souveräner Rath). Ez 24 tagos, 12 foglalatostkodó, és 12 lelépő consulokból áll. Három osztályban szokott működni. Az első osztály 6, a második 12 tagot kíván, a harmadik mind a 24 tagot igényli. Ez utolsó évenként csak 5 ülést tart, s a consulokat az anyaegyházak (Pfarrsprengel) jelöltjeiből választja. Az anyaegyházi vidékek kormányzása a consulokat illeti.

Önálló családfőnökök mint tekintélyesek (Notabels) képezik a törvényhozó testet (közgyűlést) a holtig választott, s a végrehajtó hatalommal a külföldi ügyekkel megbízott Syndicus (General Procureur der Thäler) elnöklete alatt. Ez nyújtja át a fejedelmes tanácsnak a tervezeteket, kívánatokat, határozatokat. Különben minden családfő birja a kérelmezés jogát. Általános szótöbbség határoz.

Csupán rendkívüli s igen érdekes esetekben, bíraskodik a fejedelmes tanács. A közigazság kiszolgáltatása élén áll a francia korona s az urgeli püspök által kinevezett biztos (Vignier, Landvogt, jogkormányzó), kit a „nagyméltóságú“ cím illet. — Az elsőre nézve szükségeltetik, hogy francia születésű legyen, a másodikra mindig andorrafi. A köztársaságtól fizetést nem kapnak. Ők magok neveznek a polgári igazság kiszolgáltatására egy baillit, vagy is polgári bírót, a fejedelmes tanács tagjai közül. A polgári bíró ítéleteit feljebb vihetni egy feljebbezési bíróhoz, ki holtiglan hivatalostkodván, majd a francia koronától, majd a fennmondott püspök által neveztetik ki. Tőle a törvénytudományokbani jártasság, s ügyvédi minőség kívántatik. Feljebb vihető még a per, a koronához vagy püspökhöz.

A javító fenyték a jogkormányzókat illeti. A bünyfenytő jog egy testület által gyakoroltatik, mely a két vignierből a feljebbezési bíró, egy ügyvéd, s az illető völgy jegyzőjéből, a fenérintett francia egyéniség elnöklete alatt alakul. Szükségeltetik, hogy a vádlott egy ügyvéd (Rahondor) által védessék. Az ítélet a syndicusnak kézbesitetik, a fejedelmes tanácsnál felolvastatik, és feljebb vitelnek helye nem lévén, 24 óra alatt végrehajtatik.

Álló sereg nincsen. Minden családfő valamely felhívás esetében, a hozzá tartozó s arra alkalmas ifjakkal megjelenni tartozik. Minden anyaegyházi vidékben egy kapitány és altiszt létezik, kik évenként a fejedelmes tanács által kineveztetnek. A közbéke fentartására a hadierőt felhívhatják a jog kormányzók.

A köztársaság csekély kiadásait fedi a közlegel bére, s a személy s jövedelmi kis adó.

Lovich Károly.

T Á R C A.

A vetélytárs.

Beszély.

Emiliától.

(Folytatás.)

A legnagyobb rész Árpádinának ítélte oda a szépség koronáját, míg mások annyira fölötte állónak mondták Jennit hogy még csak összehasonlítani sem lehet őket. Jenni természetesen semmit sem tudott arról, hogy közte és Árpádina között versengés létezik. Nem törődött ő azzal, ha van-e nő, a ki tökélyesebb nálánál; ő nem vágyódott uralkodásra; de nem úgy Árpádina; ez azonnal észrevette, hogy csak föltételesen hódolnak neki, sőt olyanok is vannak, a kik közönnnyel tekintenek reá; csekély ugyan ezek száma, de ez mindegy volt előtte; a kacér nő nem azokat számítja, kiket már meghódított, hanem azokat, kiket még nem birt meghódítani, és ez nagyon bosszantotta e nőt.

Nincs a világon engesztelhetlenebb ellenség, mint a hiúságában sértett kacér nő. Így Árpádina is. Szenvedélyes lelkének egész irtóztató erejével gyűlölte Jennit; vére föllázaadt mikor vele találkoznia kellett, és még is mohón kereste társaságát. A hol csak tudta, hogy lesz, ott neki is jelen kellett lennie. Leste az alkalmat, hogy megmutathassa hatalmát fölötte, hogy sebet ejtsen szívére, hogy boszuját hűthesse rajta. Jenni pedig oly gyanutalan szívességgel közeledett hozzá, hogy Árpádina csakhamar minden redőjét vélte ismerni e szívnek, és a mit e szívben látott, csak annál inkább zaklatta föl gyűlöletét, csak annál inkább élesztette boszuvágyát.

Azonnal megismerte, hogy Jenni oly fegyverekkel hódít, a melyekkel ő nem rendelkezhetik: a tiszta, emelkedett lélek, a nemes szív megragadó varázslata által; sérthetlenség, hozzá közelíthetlenség találta tehát e szívet; nem fájna neki, ha valamennyi tisztelőit elpártoltatná tőle; belátta, hogy e nő nem kacérságból vágyódik a kitüntetések után, hanem más célból; e célt ugyan nem tudta kifürkészni; mert bár mennyire láthatott is be e kristály tiszta szívbe, volt abban egy hely, melyet Jenni ovatosan rejtgetett: mély bánkódása; ez egyet nem tudhatta tehát Árpádina, de a mit látott, az is elég volt arra, hogy tehetlensége érzetében még inkább gyűlölje őt, és még inkább tuszkolja őt boszura.

Fürkészett tehát gyanutalan társnéja körül, — kémkedett, örködött; biztatván azon gondolattól, hogy majd csak még is talál helyet, hol ellenségét érzékenyen megsebezheti.

E gondolat nem hagyott neki nyugtot, miglen egyszer férje karján pillantotta meg Jennit, és akkor egy gondolat villant meg lelkében, s e gondolattól a szívet szorongató érzés hirtelen megtágult, és a ki e pillanatban e nőre tekintett démonilag szépnek találta. Egy nagy gyönyörézet rengette át egész valóját, ez világította ki arcát, ez gyújtotta meg szemében a boldogság ragyogó sugarát: azon meggyőződés, hogy megtalálta, a mi után oly régen vágyódott! —

Tudja már, mikép boszulhatja meg magát ellenségén: férjét csábítja el tőle, férjét, a kit úgy szeret. Tudja már, mi vértzi körül e nőt áthatatlan erővel: a szerelem férje iránt; vágyódik a kitüntetések után, hogy annál nagyobb becsben álljon férje előtt; azért nem bírja őt a világ tömjénezése elragadni. E férfi neki mindene, ettől fogja tehát őt megfosztani!

Oh, minő diadal lesz ez reá nézve!

És e bűnös határozatra mintha a gyűlölségi érzet engedett volna szívében, sokkal nyugodtabban nézhetett Jennire. Aztán szükségcsnek is találta, hogy szorosabb viszonyba lépjen Jennivel; nem csak azért, hogy vetélytársnéját ámitsa, hanem főleg azért, mert ily módon könnyebben vélt Letenyeihez közeledni. Azon hiszemben lévén, hogy ez szintén

szereti nejét, álutakat akart választani, hogy célját elérhesse. Körülfogta tehát előbb Jennit, elárasztá őt a barátság és rokonérzet lélekbe ható hálózatával, és a gyanutalan nő tartozkodás nélkül engedte át magát az édes benyomásoknak; hitt forró barátsági nyilatkozatának, és olyan jól estek azok bánattelt szívének!

És néhány hó elteltével Árpádina el is érte célját: Letenyei szerelmes lön belé; eleinte ugyan cselnek nézte a szép nő apró bátorításait; hát ha maga Jenni biztatta fel barátneját e viseletre, hogy őt próbára tegye? De végre is önkénytelenül sodorta őt szenvedélye ez ellene kivetett hálóba, és egy mohón megragadott alkalomkor be is vallá Árpádinának hogy őt szereti, imádjá, hogy nem tud élni nélküle, hogy nem törődik nejevel, életével, csak viszonzozza szerelmét.

IV.

Árpádina tehát boldog volt, elérte célját, még nem egészen ugyan, hátra volt még az igazi diadal: Jenni megaláztatása, de az már csekélység, annyi mint bizonyos; a legnagyobb nehézség már le van küzdve: Letenyei lábánál vallott neki szerelmet; szíve fogva van, csak akarjától függ, mikor mutassa be új foglyát a világnak, mikor éreztesse vetélytársnéjával félelmetes felsőbbiségét.

Megteheti ő ezt minden pillanatban, de még nem teszi; élvezni akarja diadalát. Avagy nem ritka-e ily diadal? Kiragadni a férj szívéből a szerelmet neje iránt, oly nő iránt, a kit a társas körök legjelesbjei tisztelet és kitüntetésekkel vesznek körül! Kiragadni e szívből a szerelmet, azt az egyetlen kincset, a melyért a gyűlölt vetélytársné vele versenyez, a melyért semmibe nem vesz tetszést és hódolatot; valóban ritka diadal, ritka élvezet!

Időt akart tehát engedni magának, hogy új hódítmányát bemutassa a világnak; aztán fényvel, pompával akarta azt tenni, hogy annál feltünőbbé legyen.

Külön vigalmat rendezett e végre, fényes, nagyszerű vigalmat, a melyre a főváros legkitünőbb tagjai meg fognak jelenni.

Néhány nap telt el a készülétekkel, ez alatt természetesen Jenni iránti barátságos viszonya nem tágult, de sőt inkább a mennyire csak lehetett, még szorosabbá fűzetett. Árpádina különösen kikötötte magának, hogy kedves barátnejája osztakozzék vele a háziasszony szerepében, barátságát kötötte e kérelem teljesítéséhez, hogy Jenninek lehetlen volt megtagadni azt tőle.

De bár mily ovatosan járt is el terve kivitelében, még is volt egy, kinek nem kerülte el figyelmét, és ez Báka y Endre volt. Mióta Jenni kívánságára Pestre jött, az ifju lehetőleg visszavonultan élt. Megjelent ugyan társaságokban, de ott oly igénytelen szerepet játszott, hogy végre számba sem vették, és csak megszokásból nem felejtették ki a hivatalosok lajstromából, vagy azért, hogy üres órákban legyen a kin nevelhetni. És igazat szólva, kissé nevelésesen is vette ki magát a zajos mulatságokban a hallgatag Endre, a kit a világon semmi sem érdekelt; soha sem táncban, sem kártyázásban, sem egyéb vidám időtöltésben részt nem vett, legfőlebb is egy-egy éltesb nővel váltott egy pár közönyös szót, de legtöbnyire a terem valamelyik szögletébe visszahúzódva nézte a vigadók tarka csoportozatait, azt is szórakozottan, unottan, mintha felette terhére volna a vidám, pezsgő élet. De azért a világról sem maradt volna el egy vigalomból, kiyált olyanból, a melyben Letenyei és Árpádina részt vettek. És a figyelmes szemlélő az utolsó időben gyakran láthatta volna, hogy tekintetci hosszan és áthatóan függetek Letenyein, mikor Árpádinával társalgott, de ugyan ki is vette volna magának a fáradságot, ügyelni ez unalmas, számfeletti ember tekinteteire! Kinek is jutott volna eszébe,

hogyan ez ifju, a szórakozottság és nevetségesség leple alatt egy nő boldogsága felett örökdi!

Igy közeledett az Árpádina által rendezett vigalom. Előtte való este Endre egyedül volt szobájában. Arcáról eltűnt most az unottság. Vonásai izgatottak, szemében vadon indulatok kergetődnek; nyugtalanul jár fel s alá időről időre óráját rántva ki zsebéből, mintha valakül igen türelmetlenül várna.

Kis idő múlva aztán kopogtatás hallatszott az ajtón, és Endre sebesen sietett a belépő elé.

Egyszerűen öltözött nő volt ez; fiatal arccal, élénk kifejezéssel.

— Nos Bella, meg vannak az irományok? — beh soká késett! — monda neki Endre olaszul, a mint a nőt megpillantotta.

— Nem jöhettek elébb — viszonya ez. A signora ma ismét igen fel van háborodva. Mint a zajló tenger, úgy hánycódik az indulat ez asszonyban.

— De hát az irományokat! Megvannak? — kérdé Endre türelmetlenül.

— Igen is uram itt vannak, most vettem ki a szekrényből.

Endre mohó vágygyal sietett az asztalhoz, kibontta a leveleket, és a mint szeméi tartalmukon végig futottak, arca fokokint derült, lelkesült kifejezést öltött.

— Jól van! igen jól van! oh milyen asszony! — kiáltá fel olvasás közben.

— Tehát meg fogja magát boszulni rajta? — kérdé a nő, Endre vonásait vizsgálódván.

— Meg, oh legyen nyugodt Bella, igen, igen, meg fogom magam boszulni. Meg lesz alázva, végig meg lesz alázva — és egy pár levelet zsebébe rejtve, néhány bankjegyet adott a nőnek.

— Oh, csak hogy boszút fog állani értem és a szegény Pietroért — kiáltá a nő vad örömmel — Szegény Pietro! Csak ismerte volna uram! Csak egyszer ha látta volna! Ilyen ifju nem volt több az Arno partján. De hisz olvasott róla e levelekben! Ugy-e bár olvasott róla?

— Igen szegény Bella, olvastam róla.

— Nem is e pénzért teljesítem az ön ohajtását, hanem ő érte, és a boszuért. Ha azt mondaná uram, ad három annyit, ad tíz annyit, de nem boszulja meg magát e nőn, a Szűz Anyára esküszöm, nem teljesíteném kívánságát; megölném ez asszonyt, de el nem árulnám titkait; de mert azt mondja, megszegyeníteni akarja őt, megteszem, megteszek mindent, mert oly nagyon gyűlölöm ez asszonyt, mint a szegény Pietrot szerettem, és a megszegyenítés jobban fáj ez asszonymnak, és édesebb boszu a halálnál.

— Jól van jól Bella — vágott szavába Bákay — most vegye e leveleket, tegye vissza helyükre, hogy asszonya észre ne vegyen semmit.

— Legyen nyugodt uram! Már nem igen szokta ő azokat nézni; ezek már régiek.

— Mikor lesz egyedül asszonya?

— Este fél tízre várja báró Letenyeit.

— Igen? bizonyosan? — kérdé Bákay örömmel.

— Bizonyosan tudom; annyit megtanultam már magyarul, hogy megérttem, mikor a báró mondta.

— Tehát két negyed után kilencre el fogok jönni; találjon módot, hogy azonnal bebocsátassam.

— Találok uram; számoljon rá, és mindjárt holnap visszamegyek hazámba, felkeresem Pietro sirját és megmondom neki, hogy meg van boszulva; ő hűtlen lett hozzám, de én megboszultam magam értem és ő érte is — viszonzá Bella nagy felindulással és távozott.

Endre az órát nézte, és szinte megijedt, midőn látta, hogy még öt óra sincsen este. Mi messze van még fél kilencre! Egy ideig nyugtalanul fel s alá szaladt szobájában; úgy kergetődtek fejében a vadabbnál vadabb gondolatok,

mint zivataros égen a villámok, míg végre kalapját vevé, és oda hagyta lakását.

Céltalanul barangolt az utcákon; egy tekintete sem volt a körülötte járó-kelő népre, annyira el volt foglalva a lelkében tomboló eszmékkal; szerencsére nem szőlította meg senki; nem is ismerhette meg senki, olyan mélyen be volt burkolva köpenyébe.

Egyszerre csak Jenni laka előtt találta magát; erre még is feleszmélt; e hajlék láttára minden egyéb gondolata hátérbe szorult, azon egy gondolat előtt, hogy itt Jenni lakik. Föltekintett ablakára; fehér csillám derengett ki onnan; tehát itthon van; régóta nem látta; tegnap óta; hogy van? mit csinál? És lehet-e jobban eltölteni a hátra levő két órát, mint az ő közelében!

Felment tehát Jennihez. Éppen jókor; senki sem volt nála, csak Árpádina, az ő kedves barátnéja, és olyan vidáman csevegett, oly jóízűt nevetett a két barátné egymás böhöságain.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— Erdők mennyisége Magyarországon. A pozsonyi kerületben 1,738872 hold 19 öl, holdankinti tiszta jövedelem 1 fr. 12 $\frac{1}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 2,090826 fr. 13 kr. A soproni kerületben 1,520491 hold 1055 öl, holdankinti tiszta jövedelem 1 fr. 9 $\frac{7}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 1,770665 fr. 33 kr. A budapesti kerületben 609661 hold 20 öl, holdankinti tiszta jövedelem 1 fr. 18 $\frac{4}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 797009 fr. 58 kr. A kassai kerületben 2,722641 hold 229 $\frac{2}{48}$ öl, holdankinti tiszta jövedelem 29 $\frac{6}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 1,347,366 fr. 10 kr. A nagyváradai kerületben 1,157004 hold 1545 $\frac{6}{48}$ öl, holdankinti tiszta jövedelem 45 $\frac{2}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 872319 fr. 3 kr. Mindössze tehát 7,748670 hold 1269 öl, holdankinti tiszta jövedelem 53 $\frac{2}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 6,878186 fr. 57 kr. — A bánági kormánykerületben van 669117 hold 344 öl, holdankinti tiszta jövedelem 1 fr. 7 $\frac{1}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 677990 fr. 5 kr. Ide számítandó még Horvát-Tótországbán és a tengerparton 1,253260 hold 557 öl erdő, holdankinti tiszta jövedelem 34 $\frac{2}{8}$ kr., összes tiszta jövedelem 715332 fr. 25 kr. — A régi Magyarországon tehát Erdélyt kivéve, találunk 9,671048 hold 570 öl erdőt, melynek holdankinti tiszta jövedelme 51 $\frac{3}{8}$ kr., összes tiszta jövedelme 8,271509 fr. 27 kr. p. p.-ben.

— Königshof (Német Remete) temesmegyei falu határában f. hó 14-én a jég 30 hold szőlőt vert el.

— Két módosi lakos egymással Foenyre utazván, utközben összekapott; mire egyike közülök társát földre verte, és mellén addig taposott lábaival, míg az lelkét ki nem adta. A bűnös abban hagyván utját, megfordult és a hatóságnak adta fel magát.

— Lippáról Lugosra Lukaretzen át legközelebb szilárd ut fog építettetni.

— Ormós Zsigmond a nemzeti muzeum igazgatójához intézett soraival a képtár számára tetszés szerinti kiválasztás végett 15 darab eredeti olajfestvényt felajánlott, melyeket ő Olaszthonban tett utazása alkalmával vásárolt. E tett saját magát dicséri. Nevezett író kilátásba helyezi, hogy a muzeumi képtárt még több képpel különböző iskolákból fogja gazdagítani.

— Az Orvosi Hetilap szerkesztősége az 1859 évi folyam előfizetőinek a „magyar orvosi műszavak gyűjteményét“ igéri, melyek összeállítására több jeles szakférfi szövetkezett.

— Irodalmunkból ketten hagyták el a muzsák szolgálatát hogy toll helyet fegyvert fogjanak. Illésy György, (a Beranger dalok fordítója) és Petőfi István, kik több év óta szabadságban levén, most illető ezredeikhez behivattak.

Irodalom és művészet.

Vetera Monumenta historica Hungarum Sacram illustrantia, maximam partem nondum edita ex tabulariis Vaticanis deprompta, collecta ac serie chronologica disposita ab Augustino Theiner. Romae 1859.

Midőn nálunk a legigénytelenebb versfüzér lapirodalmunk által híven juttatik a közönség tudomására, és midőn még a naptárak és alkalmi röpiratok sem kerülnek ki a sajtó figyelmét, valóban csudálnunk kell hogy azon nagyszerű munka, melynek címét fent kitettük, mindaddig még egy szóval sem érintetett a magyar lapok által. (Eddig az egyedüli Pester Lloydot kivéve.) Pedig oly munkával van dolgunk, mely hazai történet-tudományunkra nézve legalább is oly fontos mint akár Fejér Codex, akár Katona historiája, és mely azon kívül keletkezésének módja által is különösen gerjesztheti felérdeklünket. A magyar papság századokon át, történetünk tanúsága szerint, az által vívta ki közbecsültetését, hogy magát a nemzettől soha el nem választá, hogy annak érdekeit nem csak értette, hanem védte, támogatta és pártfogolta is. Hogy a magyar egyház jelen korunkban nem kevésbé lelkes tagokat számlál, erről az említett irodalmi emlék is teszen bizonyosságot. Mintegy két évvel azelőtt Roskoványi Agost, akkor váci, most nyitrai püspök először pendíté meg e munkának tervét Romában tartzkodása alatt, ki is nagyon helyesen úgy vélekedett, hogy azon roppant veszteség, mely Magyarország levéltárait mint történetünk forrásait, a százados ellenséges harcok és dúlások közt érte, csak a Vaticánban őrzött regestákból, pápai brevekből, bullákból és egyéb levelekből volna pótolható. Az eszme kedves fogadtatást nyert, és Theiner Agoston mint a vaticani levéltár főnöke, és különben is az egyházi irodalomban nagy hírű férfi, az alkalmas egyén volt, hogy — megadatván a pápa ő szentsége által erre az engedély — eme terv méltólag létesíttessék. De szintoly érdemet kell tulajdonítani Magyarországnak bibornok-áldornagyának, érsekeinek és többi püspökeinek, kik élénk részvétük által e vállalat életbe léptetését lehetővé tették. (A csanádi káptalan e munka költségeinek fődözésére 50; a püspök ő méltósága 100 scudit költött eddig.) A két kötetre tervezett munkának első kötete előttünk fekszik, és mindenki, ki az ilyenekhez ért, ezt tartalmazó nézve legfőbb fontosságúnak, kiállítására nézve pompásnak fogja kinyilatkoztatni. Az első kötet XLII és 837 ívrétű lapból áll, és 1265 oklevelek közül, melyek 1214. évtől 1352-ig szólnak, tehát egészben 138 évi időközre terjednek. Ezen közlemények nagyobb részben a pápai regestákból, de igen sokan az eredeti okiratokból is lenyomatvák, és így a történészek megbecsülhetlen forrásul szolgálnak. A közlött oklevelek legnagyobb része egészen új, de azok is, melyek eddig már Kovacsich, Köller, Fejér, Batthyány Ignác és mások által közölve voltak, szövegökben ezen újabb kiadás által tetemesen javítottak és bővítettek. Azon senki közülünk meg nem fog ütközni, hogy a munka címe a közlött okleveleket Magyarország egyházi történetére vonatkozóknak állítja, mert a ki tudja, mennyire szoros összefüggésben állottak mindig a magyar birodalom és az egyház, az kételkedni nem fog, hogy azon országban, melyben a papság volt az első rend, és hol a káptalanok voltak hivatva a legfőbb országos és családi okmányok őrizetére, az ilyen oklevelek alig fognak a polgári közéletre kevesebb világot vetni, mint az egyházra. Különben a futólagos átlapozás is már mutatja, hogy hazánk azon déli megyéi, melyekben a vad ellenség legtovább és legirgalmatlanabban pusztított, aránylag legtöbbet nyerne és monumenták által történetük felvilágosítására. Az egész temesi Bánságban, Bácskában és a határos vidéken, nem lehetni sem hatósági sem magánoklevél-gyűjteményt, mely a múlt század második évtizedén túl terjedne. Régi, bensülött családok e megyékben nem léteznek, és valamint a népesség csak új telepesekből támadt, úgy a földbirtokos nemesi családok is, akár ősi nevet visel-

jenek (mint a Bethlenek, Szécsenek, Batthyániak, Zichyek, Nádasdyak) akár új keltűek legyenek, csak újabb kir. adományozás következtében fészkeltek be magukat. A ki tehát maholnap e megyék monographiáját meg akarná írni, kénytelen volna sovány adatokat az országban elszórt valamennyi levéltárakban összeöngészni, a nélkül hogy hézagos vázlatnál egyebet összeállíthatna, vagy a régi helyiratra némi fényt deríthetne; ha csak az oly nagyszerű munkák, mint az előttünk fekvő monumenták hatalmasan nem segítenék őt fáradalmas buvárlatában. Azért mi legnagyobb örömmel üdvözljük ezen irodalmi emléket, ohajtván, hogy valamint Hatvani (álnév) Mihály által Brüsszelben a burgundi könyvtárban számos Magyarország történetére vonatkozó, és a magyar academia által már három kötetben kiadott okleveleket felföldöztek, és mások a velencei, aacheni, müncheni, párisi levéltárakat már sikeresen álbuvárlották, sőt mint nyoma van, Stockholmban is a 30 évi háboru idejéből hazai történetünket igen közel érdeklő levelek és kéziratok lepték meg figyelmes honfiaink szeméit, úgy ezentul sem felejtsek el mivel magyar utazóink soha hogy a külföldön is megbecsülhetlen szolgálatot tehetnek a hazának ha az álladalmi, nemzeti, miveltségi állapotjaink felvilágosítására szolgáló segéd eszközöket ott a hol lehet felkutatják, megismertetik, vagy megszerzik. — A Vetera Monumenták második kötete 1526 évig, azaz a mohácsi csata által jelzett korszakig terjedend. Hír szerint ez is legközelebb került volna ki sajtó alól, de alig juthatott még a közönség elé. Szólunk annak idején majd arról is, úgy is meggyőződve lévén, hogy még elég alkalmunk leend ezen irodalmi diszemlékre hivatkoznunk.

Temesvári ujdomságok.

Jelige : Romulidae Cannas, ego Varnam clade notavi.

* Ha emlékeztetes marad Budapest évkönyveiben az 1838-ki árviz, Temesvárnak és a közép Bánságnak oka leend az 1859-ki évet sokáig szomoruan emlegetni. Hetek óta ritka kivétellel minden nap csurgott az eső Temesvárott, és a Bánság különféle helyein, de noha zápor módjára hullt folyvást, ez még sem fejthetné meg elegendőképen azon roppant árvizet, mely most a tartomány nagy és legtermékenyebb részét elborítja. Eddigi tudósítás szerint junius 17-én és 18-án a Temes folyó völgyében, 20-án a Béga völgyben ismételt felhőszakadások történtek. Ennél következtében Temesvárott már 21-én a vizállás veszélyes módra emelkedett. A lapályok csakhamar voltak előtve, és az Ó Major nevű külvárosban az emberek butoraikkal kihurcolkodni kezdtek házaikból, a fasorok, melyek közlokedésül szolgálnak a vár és külváros közt járhatlanok lettek; és a kocsiut kövezete is esti 8 óra tájban viz alá kezdett tűnni. 22-én már többféle szerencsétlenségekről hallottunk. Az Uj-Palánk külvárosban akkor már 10 ház dőlt össze, a Gyár oláh részén szintén néhány, az Ó Majorokban már mintegy 60. Ez nap 11 és 1 óraker ismét nagy zápor hullt. A városi hatóság rendelkezett, hogy a lakásaiktól és munkától megfosztott embereknél kenyér, hus, és egyéb szükségletek szállíttassanak. Bizony nekünk furcsán esett akkor a Szegedi Híradóban olvasnunk, hogy a Maros csekély vizállása következtében a személyszállító gőzösök Arad és Szeged közt ideiglenesen megszüntették járásukat. A Temes vizállása Lugoson junius 18-án 13 $\frac{1}{2}$ láb volt a közönséges vízszinen felül, holott rendes vízszine csak 3 láb. Már ekkor mintegy 1200 hold volt viz alá helyezve, mely Szilha faluig terjeszkedett. A Béga vizállása Kiszetónál junius 18-án 11 láb, 22-én 14 lábnyi magasságra emelkedett a közönséges vízszin fölé. Temesvárott ugyan akkor 9 láb 6" állt a viz a közönséges vonal fölött, és az oly magasság, minőre legöregebb embereink nem emlékeznek. Állítólag 1813-ik évben lett volna nálunk eddig a legnagyobb áradás, de ez a mostanival sem terjedelmére, sem magasságára és tartamára nézve nem mér-

közhetett. De levéltári adatokból tudjuk, hogy 1769. évben, tehát a jelen nemzedéket megelőző korban, a mostaninál is nagyobb vízözön lett volna. Itt azonban nem kell felejtetni, hogy a folyók javítására még annyi munkát nem szántak mint jelenleg, és hogy Temesvár külvárosai még annyira ki nem terjedtek és szépültek, tehát a vész nem is tehetett bennök annyi kárt. Csak ötödik napon, t. i. szombaton kezdett a víz észrevehetőleg apadni. A fásorokban már többnyire pallók használata nélkül lehetett járni, de a Józsefváros több utcájában még állt a víz. A közlekedés a szomszéd falvakba még igen veszélyes, és valóban bámulnunk kellett, kivált az oláh népség elszántságát, mely hónapig érő vízben gázolt be Temesvárig, hogy egy kis zöldséget és egyéb élelmi szert eladhasson. Tartunk tőle, hogy azon szerencsétlenségek közül, melyekről ez időben hallánk, később többen fognak megerősítést nyerni. Legtöbbet szenvedett az Ó Majorok külvárosa, hol egész utcákat mosott el az árvíz. A megmaradt házak közül még mintegy 200 várja a bedőlést, annyira megvannak rongálva. A szerencsétlenség nem oly nagyszerűvé válándott, ha a Temes és Bega egyszerre nem szoritának ki medrükéből. Így azonban történt, hogy a Temes vize a bázosi erdőn áthatolva legközelebb ért a Béga területére, és hogy Giroda mellett mind a két folyó egyesíté vizeit. Az Ó Majorokat, és a Józsefváros nagyobb részét inkább a Temes vize öntötte el, mint a Bégáé. Sághegy falu erdejénél szintén a Temes áradt ki, és hullámaival Temesvár felé igyekezte tolni. A Temesvárott felmagasló vízmennyiség, Szabadfalva, Utfény és Szent Mihály felé lefolyt. Dinyásra is ment az áradat, de nem a Béga töltésén keresztül, hanem a temesvári özőn lefolyásából. Ezen töltések szerencsénkre még át nem szakadtak. Csak Szabadfalva és a Józsefváros tájékán ácsaptak a hullámok a töltésen, és némileg megkárosították. Különbön a töltések a Béga balpartján Utfénytől egész Sz. Györgyig épek maradtak. Ha ezek átszakadnak, még 13—15 falu pusztul el, mely a Béga rendes víztükrenél is mélyebben fekszik. 1855. évben történt, hogy töltésszakadás következtében a víz ezen nagy katlanba bevette magát; és 30000 holdat borított el; miután azt oly mélységből lecsapolni nem lehetett, csak az elpárolgás által volt kilátás az alkalmatlan víztől szabadulni. Bogdanovits Wilibald párdányi földbirtokos urnak állhatatos szivattyuztatás következtében is csak most sikerült egy bizonyos területet vízmenté tenni, a hol most reepe tenyész. A Béga jobb partján; az ugynevezett ittebei rétség fölött, melyet folytonos szorgalomnak majdnem tökéletesen kiszáritani sikerült, most ismét a víz uralkodik, tán egyedül a vadászok öröme. A zombolyai urada-

lom mélyebben fekvő földjeit már évek előtt elsáncolta és kiszáritotta; ezek is most oly mocsárrá lettek mint azelőtt. A jobbik parti Béga-töltésnek a Józsefvároson alul történt átszakadása által, és az egészségi csatornának nevezett lecsapolási csatornából az árvíz Szakálháza és Mehala felé is hajtattott, és mivel a vasuti töltés a viznek eloszlását a lapályba akadályozá, az előbbi helység lakói a vasuti töltést átfurni akarták, miben csak zsandári hatalom közbevetésével akadályoztattak. A Mehala részint a szintén áradozó Beregszóból, részint a Józsefváros oldaláról a vasuti töltés felé tudoló viz által fenyegettek. Ezen töltés a vizet azon hidon eresztette át, melynél a kisbeeskereki ut a vasuttal összevág. A vízroham hatalmát nézni itt bámulatra gerjeszthetett, mert nagytűz nélkül szólva minden másodpercben tán száz akó viz is mehetett itt keresztül a Mehala felé. Éjjel 25-én a mehalaiak is átfurásokkal igyekeztek a maguk veszélyén könnyíteni. Szándékunk nem lehet, most, midőn a közlekedés mindenfelé még meg van szakítva, kimerítő jelentéssel szolgálni, de az eddigi hírek után is alig csalódunk, ha az árvíz alá került területet mintegy 60000 holdra számítjuk. A nagy hid Lugooson nem szakadt le, mint hírlék, és a kostélyi zsilip is ép maradt, csak a két gát nagyon szenvedett. Ellenben a vasuti közlekedés Temesvár és Bázias közt félbeszakadt. A Báziasról ide törekvő utazók 21-én csak Zsebelyig érkezhettek, és másnap Báziasra ismét visszazállítottak; Zsebely és Sághegy közt az országuton sem lehet közlekedni. Temesvár és Sághegy nevezetesen az 5—7 számú órházak közt, a víz a töltést áttörte, és 11 helyen a kövecsalapot, 374 ölnyi hosszúságban elmosta, minél fogva a párnafák és sinek a levegőben lebegnek. Ember haláláról csak egy-két bizonyos esetet tudunk még, de a közel jövő alig ha több ilyen hírekkel megkímélend. A kár felszámíthatatlan, és csak a legsürgetőbb bajok enyhítése is már a hatóságok legerélyesebb segédelmét teendő szükségessé.

* Hollósy Cornelia tisztelt művésznőnk köztünk mulat. Buziásra akart rándulni, ott hangversenyeket adandó, de az árvíz nem engedi az odamenést.

~ Színházunkban f. hó 24-én „Két pisztoly“ című népszínmű adatott a víz által megkárosult külvárosi lakosok javára. Szegény színigatónk, maga is szorulna segélyre, és másokat kíván segíteni! Az első emeletű páholyok teliek voltak, a többi mind üres. A gáz csöveken az árvíz alkalmasint hibát ejtve, a színház csak egy pár gyertya által nyert világítást, a város utcái tökéletes sötétségben elmerültek.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerek közt **egyedül csak ez tüntetett ki érdemmel**, s a nemzetközi esküszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatatlanul bebizonyított.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „golya“ című gyógyszerárban, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünőnek bebizonyult Seidlitz-porok városban és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak híre jelenleg az ausztriai birodalom határain messze túlterjed. Hogy mit képes mivelni Moll Seidlitz-porainak biztos gyógyereje, nevezetesen **gyomor** és **alhasi bántalmaknál**, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, haszszorulás, aranyér, szédülés, szivdobogás, vértudulás, gyomorgörcs nyálkásodás, gyomorégetés s különböző nőnemű betegségeknek azt már mint bebizonyult tényit kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életérőt nyertek.

☞ **Temesvárott** rendeléseket fogad a fenebbi gyógy-szerekre **Uhrmann M.** papír- és mű-árus úr.